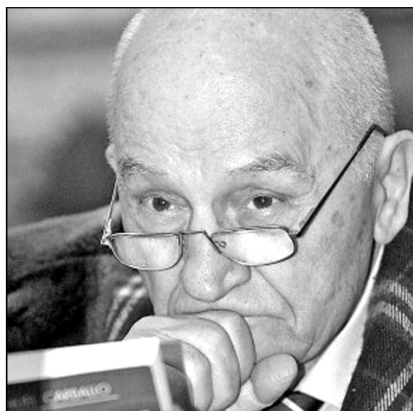

Interviul *Familiei*

„Am senzația că în acest sfârșit de secol până și Dumnezeu trebuie pipăit de experți.“

Un interviu cu Octavian Paler

Octavian Paler

Radu Herjeu: Domnule Paler, aș vrea să putem vorbi despre lucruri pe care le descrieți mai mult în cărțile dvs decât în editorialele dvs, și mai ales în cărțile dvs mai vechi, în perioada în care probabil aveți mai puține dezamăgiri și mai multe speranțe decât acum.

Octavian Paler: Și mai multe iluzii.

R.H.: Iluzii... eu prefer să le numesc încă speranță. În „Apărarea lui Galilei“ spuneți că fericirea o găsești acolo unde crezi cu putere în ea, și vreau să vă întreb mai întâi nu dacă este adevărat ci dacă e ușor să crezi în fericire.

O.P.: Vreți să cred în fericire pe o vreme ca asta, cum e afară, cu ploii putrede, o iarnă de care eu mă tem. Eu sunt un om al verii. Vara sunt foarte optimist. Chiparoși, iarbă însoțită. Vara îmi e mai ușor să fiu optimist, chiar fericit. Pot să văd în lumină ceva aproape mistic, când vine toamna lucrurile se schimbă puțin, iar când se apropie iarna intru într-un regim psihic mai jos. Oricum, dacă discutăm despre fericire, îmi aduc aminte ce zice undeva Kierkegaard, că fericirea există numai după ce a trecut. Câtă vreme o trăiești, ea este perisabilă. Nu știi niciodată dacă nu riști în clipa următoare să devii din fericit nefericit. După ce a trecut însă, poți să spui „am fost fericit“. Cu alte cuvinte, mă tem că paradisurile există numai ca paradisuri pierdute. În „Apărarea lui Galilei“ e vorba de altceva. E vorba de un personaj care e un fel de alter ego al meu, se înțelege asta, și care își găsește în ultimele resurse de vitalitate chiar fondul de a crede. Cu alte cuvinte, mie mi se pare că soluția optimă pentru cineva este soluția lui Don Quijote. Anume aceea de a crede în ceea ce simți nevoia să crezi, de a iubi ceea ce simți nevoia să iubești, fără să-ți mai pese de părerile celorlalți.

R.H.: Dvs mai aveți puterea asta?

O.P.: Cred că da. Din fericire, încă da.

„Și Dumnezeu trebuie pipăit de experți“

R.H.: Și câte ierni au trecut peste dvs, la acest mod de vă nega fericirea sau dreptul la fericire ?

O.P.: Nu neg. Dimpotrivă, faptul că mă agăț, cum zice un vers celebru, de partea însorită a îndoielii, este o dovadă că am nevoie încă să cred în șansa de a fi fericit. Mi-ar fi greu să le număr. Pe cele fizice pot, dar nu ele contează. Probabil au fost vreo trei. Prima iarnă a fost aceea în care am ieșit din copilărie, în care copilăria mea a murit și o dată cu ea o lume întregă. Lumea copilăriei mele, care a fost o altă lume decât ceea ce a urmat. Eu sunt un imigrant în București și a trebuit să mă civilizez aici, să devin din micul barbar care am fost cândva o persoană civilizată adaptată la cerințele urbanității. Nu știu dacă am reușit până la capăt, dar m-am străduit, m-am străduit atât de tare încât până la urmă am reușit să pierd și rădăcinile mele.

R.H.: Așa simțiți?

O.P.: Da. Cu alte cuvinte eu sunt astăzi nu un bucureștean complet, pentru că am nostalgia universului pierdut al lumii copilăriei mele, dar nu mai sunt nici ce-am fost, pentru că n-aș mai putea trăi într-un sat. Iar în satul meu mă duc foarte rar, mă duc întotdeauna doar câteva zile, după care simt nevoia să plec, deoarece mă izbesc acolo de trecut ca de un zid, pot să aparțin în continuare acelu sat doar câtă vreme sunt departe de iarnă.

R.H.: Prima iarnă. și a doua ?

O.P.: A doua iarnă a fost cred cea care a urmat după iluziile mai mult sau mai puțin responsabile din adolescența și tinerețea mea. Am visat tot felul de prostii în adolescența mea. Întâi am visat să merg pe urmele lui Nansen la polul nord. Eu care nu suport frigul astăzi, după cum v-am mărturisit. Apoi am visat să merg pe urmele lui Amundsen la Polul Sud, am suferit îngrozitor când am aflat, citind toate cărțile pe tema Polului Sud sau polului nord pe care le-am găsit, cum a murit Robert Scott în Antarctica, scriind în jurnalul său această frază dramatică „este îngrozitor să trăiești într-o lume în care numai cel dintâi contează“. Pentru că el la Polul Sud găsisese drapelul norvegian înfipt de Amundsen. Am visat de asemenea să ajung în Spania, singura țară pe care am dorit s-o cunosc, și să refac drumul lui Don Quijote. Mă supraestimam, fără îndoială, socotindu-mă cumva din stirpea idealiştilor de genul lui Don Quijote, dar adolescența nu are farmec decât dacă e iresponsabilă. După toată această experiență - de altfel am traversat experiențe foarte interesante, fascinante - am avut trei ani de delir livresc, la propriu, în care mi-am albit nopțile citind tot ce-mi cădea în mână, bibliotecă, nu exagerez, fără nici un criteriu, într-o nesfârșită dezordine. Luam de la bibliotecile de împrumut ale vremii și Kant, și Hegel, dar și Octav de Silla, și „Cuibul

bufnițelor“, și „Anna Karenina“, fără nici un criteriu. De altfel, nici nu aveam educația estetică necesară pentru a-mi fixa un program foarte strict. Oricum, astăzi știu foarte bine că Borjes are dreptate când aseamănă paradisul cu o bibliotecă, pentru că eu am fost în Arcadia, am fost în acel paradis, am trăit trei ani în care am scos din preocupările mele școlare jumătate din materii, pentru a-mi face timp de lectură și în care am fost fericit. Am plâns pe cărți, am râs pe cărți.

R.H.: Nu v-ați simțit singur în Arcadia ?

O.P.: Singurătatea, în formele ei periculoase și penibile, am descoperit-o mai târziu, deși ea a fost, dacă vrei, prima mea experiență din viață. Eu am descoperit singurătatea la trei ani și două luni fix, știu bine, chiar perfect ziua, cunosc perfect chiar și împrejurarea. Se întâmpla această poveste la moartea bunicului meu matern. Părinții mă luaseră acolo, n-aveau cu cine să mă lase probabil acasă, și ca să nu-i încurc la pregătirile pentru înmormântare m-au trimis undeva în livada casei bunicului meu. Era prin noiembrie, una din ultimele zile frumoase de toamnă, cu un soare fabulos, pe care îl văd și astăzi, cu merii înroșiți de primele friguri de toamnă și cu frunze uscate pe jos care foșneau, și am mers așa prin grădina aceea preț de jumătate de oră, absolut fericit. Prima descoperire a vieții mele a fost de fapt această sensibilitate a mea, aproape mistică, la lumină. și la un moment dat m-am speriat. Am văzut că nu mai auzeam rumoarea din curte, nu mai era nimeni în jurul meu și m-am speriat. Atunci am descoperit singurătatea. Dar în formele ei adevărate am descoperit-o mai târziu, în București, unde am fost departe de părinți, fără prieteni, din nenorocire pentru mine, din vina mea, fără îndoială.

R.H.: De ce?

O.P.: Din vina sensibilității mele retractile, de rac conservator care amestecă tot ce e mai prost în zodia racului, adică și un orgoliu excesiv uneori, și o timiditate cam arțăgoasă. Heraclit zice undeva că „destinul este propriul nostru caracter“. Eu pot să confirm asta, întrucât într-o bună măsură destinul meu a fost decis de caracterul meu. De altfel, pot să confirm și altceva. Cartea pe care o scriu acum are la bază această idee, cartea se cheamă „Despre barbari, cu melancolie“. Ei bine, în această carte plec de la ideea (și eu o cred serioasă) că destinul uneltește prin amănunte anodine. Unora le asigură momente spectaculoase (de pildă cum i-a asigurat lui Cezar un Rubicon), dar, desigur, oamenilor obișnuiți le provoacă destinul prin amănunte care uneori nici nu sunt observate. Treci pe o stradă oarecare, la o anumită oră, într-o anumită zi și nu-ți dai seama că pe o altă stradă în o altă zi, la o altă oră, destinul tău ar fi fost altul. Ei bine, în viața mea au existat amănunte care mi-au ho-

„Și Dumnezeu trebuie pipăit de experți“

tărit în mod limpede soarta. Asta ar fi, să zicem, a doua iarnă. A treia iarnă a fost când am trăit un fel de șubrezie a certitudinilor, când am intrat în faza de ruină a certitudinilor mele și a iluziilor mele. Eu am fost întotdeauna convins că e important să ai iluzii, dar nu de rând. Mediocritatea iluziilor depinde de noi, mediocritatea vieții nu depinde de noi, uneori e decisă de împrejurări, dar asta costă, fără îndoială. Și a existat un moment în viața mea în care mi-am dat seama de adevărul dramatic, tragic aș zice, dintr-o frază a lui Camus care vorbește despre noaptea care se adună din ce în ce mai deasă în urma noastră și care ne face să descoperim de fapt cât de nesfârșită e ignoranța noastră. În adolescență și o bună parte din tinerețea mea am mers cu încrederea în certitudini până la ridicol uneori. În adolescență eram convins că absolutul e undeva la îndemâna degetelor mele. Astăzi mă gândesc cu melancolie la acele zile pentru că de fapt am atât de puține certitudini încât mă tem să le mai înșir. Știu în schimb cât de relative sunt toate și mă obsedează între altele, să zicem, acel detaliu care ne e povestit despre ce făcea Cezar Borgia, care în fiecare seară ardea niște câlți pentru a se convinge că orice glorie e deșartă și că totul e efemer. Toate trec. Până la urmă nu rămâne decât întrebarea lui Hamlet: “A fi sau a nu fi?”.

R.H.: Frica trece?

O.P.: Frica se transformă. De altfel vreau să vă precizez că eu am scris “Apărarea lui Galilei” ca un lung monolog despre frică pentru a-mi da curaj.

R.H.: Și v-ați dat?

O.P.: Da, faptul că am avut curaj să vorbesc despre frica mea și despre îndoielile care, la un moment dat, mă podideau, a fost după părerea mea o dovadă că în limitele mele mi-am dat curaj. Dar frica se transformă; a dispărut frica politică, astăzi nu cred că se mai poate vorbi de o frică politică... am ieșit din faza asta. Dar iată instaurându-se în locul fricii politice, frica economică. Pe care o văd acționând și provocând aceleași ravagii.

R.H.: Credeți că frica ar putea fi pe undeva motorul evoluției umane ?

O.P.: Aș zice din fericire. Vă dați seama cum ar arăta o lume în care n-ar exista frica de moarte? După părerea mea, dacă nu tot, aproape tot ce e important în această lume, tot ce e durabil, s-a născut din frica de moarte. Fără frica de moarte mă tem că bibliotecile și muzeele ar rămâne în mare măsură goale. Frica de moarte a ridicat Piramidele, a plantat și Sfinxul lângă Piramide, frica de moarte a creat capodopere. Lucrurile nu sunt foarte simple. Mie îmi plac bufonii din piesele lui Shakespeare, care fac tumbe, sau vorbesc în răspăr, sau îmi plac bufonii taciturni din pânzele lui Velasquez. Nu-i suport în politică. Îmi plac și ne-

bunii, nebunii grandioși, de altfel îmi plac nebunii mai mult decât înțelepții, sunt îndrăgostit într-o mult mai mare măsură de marii nebuni din istoria culturii, acei nebuni care au pictat, ca Van Gogh, care au scris o poezie extraordinară ca Hölderlin, sau au făcut filosofie, ca Nietzsche.

R.H.: Credeți că nebunia n-ascunde frică ?

O.P.: Nu. Cred că nebunii sunt dincolo de frică, precum sfinții. Sigur că, dacă ne gândim la faptul că există și nebuni de alt ordin, nebuni care se visează Napoleon, nebuni care, în loc să creeze, vor să comande, atunci se poate vorbi de frică. Chiar de frica oglinzii.

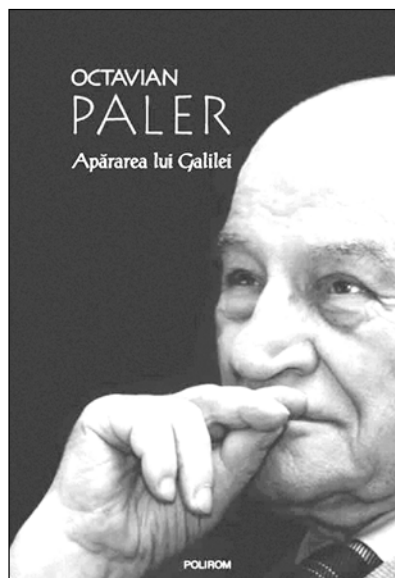
R.H.: Nu știu dacă la dvs frica politică sau frica economică au fost primordiale. Ce frică e la dvs pe primul loc, cea care vă paralizează, frica dată de vipere ?

O.P.: Mai multe. Frica de ratare.

R.H.: O mai aveți acum?

O.P.: Da, fără îndoială. De pildă, ce înțelegeți prin viață împlinită? Dacă socotiți că viață împlinită înseamnă succes, notorietate, atunci înseamnă că discutăm pe două paliere diferite. Eu cred că poți să-ți ratezi viața chiar având șansa de a fi răsfățat în succes sau în notorietate. Totul e ce faci cu viața ta. și mă tem că nu există decât vieți ratate pentru că nu există după părerea mea viață în care să fie împlinite toate iluziile și toate idealurile. Ori cel care și le împlinește n-a avut idealuri prea mari și atunci și le-a putut împlini, ori a avut nebunia să tatoneze imposibilul și atunci fără îndoială că ratează. Mă persecută ideea că viața este altceva decât un drum între

o naștere și o moarte. și de aceea mă tem, și mă tem și de altele. Am senzația că în acest sfârșit de secol până și Dumnezeu trebuie pipăit de experți. Atât de departe este dus un anumit pragmatism, cu care unii se laudă, pe care eu însă îl deplor. Mă întorc la credință și zic că până nu crezi până la capăt în ceva, până nu iubești nebunește ceva, sunt mult mai mari șansele de a te rata. La urma urmei, orice singurătate e o formă de ratare. Și eu n-am fost și n-am rămas străin de singurătate, chiar dacă n-am fost niciodată un solitar adevărat, pentru că am avut mereu nevoie de lume, de ceilalți. N-am putut înțelege niciodată acea afirmație a lui

„Și Dumnezeu trebuie pipăit de experți“

Sartre că „infernul este celălalt“. Eu am fost tentat mai degrabă să cred că infernul este în mine.

R.H.: Și totuși, în a judeca eșecul unei vieți, n-ar trebui să ținem cont și de efectele vieții noastre asupra celorlalți? Poate dvs v-ați simțit singur, dar poate ceilalți, avându-vă pe dvs, citindu-vă, nu s-au simțit singuri. Poate că eșecul, așa cum îl vedeți, al vieții dvs, i-a împiedicat pe ceilalți să-și rateze viața.

O.P.: Eu n-am vorbit de eșec. Eu am vorbit de teama de eșec. Ceea ce e cu totul altceva. Cred însă, și aici vă dau dreptate, că există o anumă solidaritate a solitarilor, a singurătăților. Unamuno chiar face undeva un fel de apel patetic adresat tuturor solitarilor să se solidarizeze pentru a face lumea și viața mai suportabile. Sigur că lucrurile astea m-au obsadat continuu. Eu cred că partea cea mai bună din mine, câtă există, se află în obsesiile mele, în îndoielile mele, în iluziile mele, în deziluziile mele, eu nu cred că deziluziile reprezintă întotdeauna un eșec și nu cred că ele sunt întotdeauna în defavoarea noastră sau penibile. Deziluziile ne arată cât de mult am fost în stare să sperăm sau să ne amăgim la un moment dat încât eu îmi măsoar uneori drumul prin viață și ce-am reușit să las ca dără în urma mea, poate mai mult după dezamăgirile mele. E interesant să crezi c-ai fost, te-ai crezut mai bun decât ești.

R.H.: Veți afla vreodată? Dacă v-ați crezut mai bun decât sunteți cu adevărat?

O.P.: Nu știu. Oricum eu fac o experiență interesantă în cărțile mele, nu foarte plăcută dar nu mă pot lepăda de ea în momentul de față. Mă persecută, ca să fiu exact, câtă sinceritate putem suporta. Am ajuns la concluzia că o sinceritate deplină nu e posibilă. Nu există sinceritate absolută pe lume. Până și Rousseau în confesiunile lui zice la un moment dat: Mi-e foarte ușor să recunosc că am fost vinovat, dar mi-e aproape imposibil să recunosc că am fost ridicol. Și-mi dau seama că dificultatea cea mai mare o întâmpin atunci când este cazul să-mi recunosc un gest caraghios pe care l-am săvârșit într-o anumită împrejurare.

R.H.: Ați săvârșit multe lucruri caraghioase ?

O.P.: Cred că da. Voi mai spune o dată că am umblat trei ani prin anticariatele din București după o carte care nu există și pe care n-a văzut-o nimeni: „Secretul secretelor“ a regelui Solomon, eu fiind convins la acea dată că voi reuși să găsesc acea carte și voi fi marele ei descoperitor, după ce toată Renașterea s-a chinuit să o caute și n-a reușit s-o găsească. E caraghios, nu? Dar sunt fericit că am fost în stare și de asemenea gesturi caraghioase. Am mai avut și altele.

R.H.: Câte lucruri importante n-ați înțeles în viață?

O.P.: N-am înțeles destule. Faptul ca mai am încă putere de a mă mira este dovada că sunt destule lucruri pe care nu le-am înțeles. Multă vreme n-am înțeles, de pildă, că trecutul este de două feluri, cum zice

Berdiaev. Este un trecut mort, stins, expediat la arhive și există un trecut viu care se află în prezentul nostru, în cenușa din noi, în cenușa asta radioactivă a melancoliilor noastre care acționează și care determină în bună măsură prezentul. Eu acum sunt în buna condiție de a înțelege cât de viu este trecutul. Iată ceva pe care l-am înțeles destul de târziu. Tot târziu am înțeles cât de caraghioasă a fost propensiunea mea spre înțelepciune în tinerețe când umblam înnebunit după tot ce îmi putea spune despre cei șapte înțelepți ai Greciei Antice și eram convins că înțelepciunea este supremul criteriu într-o existență. Pentru a ajunge, cum am mai mărturisit de altfel, la convingerea că în bună măsură înțelepciunea este ceva fraudulos pentru că ea te duce spre dorința de a fi rezonabil, de a evita riscurile, de a fi prudent, de a nu crede, de a nu îndrăzni și de a nu iubi nebunește. Am mai avut și altele.

R.H.: Și atunci care ar fi criteriul, dacă nu înțelepciunea?

O.P.: Nebunia... între ghilimele. Nu nebunia patologică, fără îndoială, nebunia despre care vorbeam, care n-are de a face nimic cu politica; care are de-a face, dacă vreți, cu filosofia, cu poezia, cu pictura, cu tot ce spiritul uman a îndrăznit dincolo de limite, dincolo de măsură. Aceasta este problema: de a face, cred eu, în viață lucruri fără măsură, nu cu măsură, cum ziceau grecii, fără măsură, adică a îndrăzni până la capăt.

R.H.: Domnule Paler, și totuși oamenii, în general, nu pot să-și depășească limitele foarte mărunte. Cum putem aștepta de la ei să depășească limite mai presus de ei?

O.P.: Dacă există o înțelepciune care poate fi înșușită la urma urmei, este aceea de a-ți iubi limitele. Asta da. Asta pot înțelege. De pildă acum eu sunt foarte aproape de această unică înțelepciune. Îmi dau seama cât de vulnerabil sunt, cât de relative sunt ideile mele, convingerile mele, îmi dau seama câtă cenușă există în fostele mele mari credințe și iluzii, și încerc să-mi iubesc limitele, să mi le accept, cu alte cuvinte. Dar asta, dacă vreți, privește capacitatea noastră de a ne consola. Nu știu dacă această capacitate de a ne consola este cea mai fecundă.

R.H.: Chiar vroiam să vă întreb dacă nu cumva, iubindu-ne limitele, vom înceta să luptăm împotriva lor.

O.P.: Da, aveți dreptate. E o observație subtilă asta. Așa este.

R.H.: De ce puțini oameni se pot autodepăși în viață, se pot ridica de la condiția lor, destul de simplă, de cetățean al unei națiuni, de membru al unei comunități? De ce nu pot sau nu-și doresc să treacă peste această condiție?

O.P.: Pentru că sunt, după părerea, în situația de a privi prost oglinda. Sunt două moduri de a privi oglinda. Îndrăgostindu-te de tine și considerându-te în felul acesta deasupra oricăror reproșuri, mai bun,

„Și Dumnezeu trebuie pipăit de experți“

sau pentru a te sinucide, ca Narcis. Eu am vorbit mult pe tema asta, și chiar am făcut un muzeu în labirint, tentativa de a reabilita mitul lui Narcis, care a fost după părerea mea un personaj extrem de calomniat. Și astăzi se vorbește curent despre narcisism. O prostie! Narcisismul n-are nimic de-a face cu frivolitatea indivizilor care se privesc în oglindă foarte mulțumiți de cum arată sau cum sunt. Narcisismul este cu totul altceva. Narcis este un personaj tragic. De altfel, cei care vorbesc despre narcisism nu cunosc mitologie și nu știu că de fapt Narcis a fost condamnat de Nemesis să se uite într-o fântână și să se îndrăgostească de sine pentru că era foarte rece cu nimfele, cu femeile. El, frumosul Narcis, era un misogin. Iar cum misoginismul este văzut ca un delict și în ochii zeilor, atunci a fost condamnat, prin Nemesis, să se uite într-o oglindă și să ajungă la situația de a se autodevora, într-un anumit sens. Dar asta este cu totul altceva.

R.H.: Și totuși, de ce oamenii nu reușesc să vadă ce trebuie în oglindă?

O.P.: Pentru că sunt ocupați cu alte lucruri. Sunt ocupați cu pulbera lucrurilor mărunte care ne orbește zilnic. Politicienii sunt ocupați să facă demagogie, uitând mereu că au existat demagogi iluștri. Demagog vine de la „demos“ și „agagos“, care înseamnă a „conduce poporul“. Afaceriștii sunt ocupați cu conturile lor în bancă și de cât le crește prosperitatea, vanitoșii de vanitățile lor, toată lumea aleargă după ceva, uitând că există o sancțiune a timpului, care nu iartă pe nimeni, și că a alerga spre ceva, spre o credință, spre un ideal, spre ceea ce iubești și a alerga spre nicăieri, cu iluzia că ceea ce faci de dimineța până seara este foarte important, nu scapă de această penalizare a timpului. Dar problema autodepășirii se pune, cred eu, într-un mod diferit, de la persoană la persoană. Depinde ce-ți propui să fii ca să reușești să te autodepășești. Dacă nu vrei să fii decât, să zicem, senator, sau deputat, sau orice altceva, și ești așa ceva, nu mai e cazul să te autodepășești.

R.H.: Exceptând faptul că în asemenea cazuri, când ești senator îți dorești să fii ministru, și apoi prim-ministru și așa mai departe, evident că autodepășirea o plasez numai pe plan spiritual, cel puțin numai acolo mă interesează, din ce am putut să observ, oamenii luptă cu mult mai multă energie pentru a se autodepăși pe plan material, fizic, decât pe plan spiritual. Li se pare mult mai puțin importantă o asemenea evoluție în plan spiritual decât în plan fizic și mă întreb de ce, pentru că dacă și-ar analiza probabil mai mult frica ar constata că ea nu vine din lipsuri materiale sau fizice.

O.P.: Pentru că aceste vremuri, și când spun vremuri nu mă gândesc numai la tranziția românească, mă gândesc la cum arată lumea de astăzi, pentru că aceste vremuri nu sunt deloc favorabile spiritului, dimpotrivă, mă tem că idealistii, romanticii sunt persoane deloc la modă

astăzi și sunt condamnați să intre în categoria persoanelor denumite pudic „a persoanelor defavorizate“. Sigur, noi, din „fericire“, avem șansa de a trăi într-un oraș unde gropile te cruță de tentația de a privi spre cer, trebuie să fii foarte practic, foarte realist, când pui piciorul, ca să nu cazi în nas. Dar amintiți-vă ce spunea Unamuno despre cum s-a născut filosofia. Filosofia s-a născut, spun asta pentru cei care nu știu, în clipa în care din doi oameni unul s-a ocupat de lucrurile practice, a privit în jos, pentru ca ceilalți să poată privi cerul înstelat. Ei bine, vremurile de astăzi, nu numai în România, dar mult mai apăsător în România, lasă cerul înstelat pe seama astronomilor. Acum cam toată lumea este obligată, din varii motive, să privească în jos, la lucrurile practice, unii pentru că nu-i interesează cerul înstelat, alții pentru că îi interesează numai ceea ce câștigă. Astăzi coatele sunt mult mai eficiente decât inteligența. Iată încă unul dintre motivele care determină dizgrația spiritului azi. Eu, îmi aduc aminte mereu cu nostalgie, sunt incorrigibil îndrăgostit de greci, că la greci, conducători de tipul lui Pericle nu vroiau glorie pentru ei, ci vroiau să construiască pe Acropole Parthenonul. Din nefericire, acest gen de oameni nu prea e la modă azi.

R.H.: Dar cei care scriu o carte, făcând-o cadou celorlalți?

O.P.: Vă referiți la scriitori. Trebuie să mărturisesc cu sinceritate că-mi scriu cărțile pentru mine, nu pentru cititori, pentru mine scrisul e o formă de exorcism, e modul meu de a mă suporta pe mine și de a suporta lumea din jurul meu. E modul meu de a fi singur și solitar în același timp. E ca un descântec, când stau în fața mașinii de scris decuplat de lume, de istorie, de realitate, de toate mizeriile vieții obișnuite. În clipa în care reintru în realitate sunt în pericol. În ciuda faptului că se crede despre mine că am călătorit mult, n-am călătorit mult, mai degrabă am bovarizat călătoria, amintindu-mi niște drumuri pe care le-am făcut. Am înțeles că pentru indivizi de genul meu o călătorie este o formă de frică, am cunoscut multe spaime, multe angoase departe de țară și m-am speriat în momentul în care am văzut cu câtă acuitate eram străin în acele realități. Nu fac o apologie a sedentarismului. M-am îngrozit însă când mi-am dat seama că pot să mă simt străin și pe străzile Bucureștiului. Și au fost și sunt destule situații. Nu știu cum să explic acest sentiment. Se pare că Dumnezeu a terminat la un moment dat lutul la geneză, când a creat omul, și nemaivând lut la dispoziție s-a folosit și de noroi. Încât mai există din nefericire destul noroi și la noi, și la alții și de câte ori mă lovesc de această evidență am o senzație foarte rea, foarte stranie de străinătate, gravă, pentru că nici o străinătate nu e mai gravă ca cea de la tine de acasă. Vorbeam despre satul copilăriei

„Și Dumnezeu trebuie pipăit de experți“
mele. De câte ori mă duc acolo și mă simt străin, fiindcă satul copilăriei mele a murit, azi e cu totul alt sat, chiar dacă e cu case mai arătoase, sau are și ulițe asfaltate. Dar mă simt străin. Satul acesta nu e satul meu. A rămas poate doar numele. Atunci am o senzație teribilă, mă duc întotdeauna la cimitir să îngenunchez la mormântul părinților mei, după care tentația mea este să plec imediat spre gară. Sau să mă urc în mașină și să plec. Am același sentiment penibil pe care îl am atunci când mă simt străin în București, eu fiind mai acasă acum în București decât în satul copilăriei mele, deși mi se întâmplă deseori noaptea să aud un cocoș în cartierul Cotroceni, sau câinii lătrând și-atunci renasc în mine niște amintiri demult uitate și îmi dau seama că, oricât aș crede eu că m-am urbanizat, undeva în adâncurile mele există încă o sensibilitate a fostului mic barbar.

R.H.: Doamnă Paler, vă mulțumesc că ați acceptat invitația mea și să sperăm că fricile dvs nu vă vor împiedica să scrieți în continuare și să ne bucurați cu cărțile dvs.

(Interviu realizat în anul 1996)